

G. Hansemann, *Religiöse Erziehung heute. Vom Vorschulalter zum Erwachsensein*, Verlag Styria, Graz Wien Köln 1976, s. 346.

G. Hansemann jest w świecie katechetycznym osobą bardzo znaną. Przez wiele lat kierował on Instytutem Pedagogiki Religijnej w Grazu (Austria). Jest on również autorem wielu rozpraw na tematy katechetyczne, w których usiłował zawsze łączyć z sobą następujące elementy: głębokie, osobiste zaangażowanie w pracę katechetyczną, umiejętność powiązanie teorii z praktyką oraz mądre oscylowanie między zbyt progresywnym ujmowaniem katechezy a koncepcją katechezy już dawno przeżytej, starając się wykorzystać istniejące napięcia dla dobra samej katechezy i jej rozwoju. Zakres poruszanych przez niego problemów jest bardzo szeroki. Przeglądając wykaz prac przez niego opublikowanych odnosi się wrażenie, że żadne aktualne zagadnienie katechetyczne nie było mu obce, angażował się w nie całym swym gorącym i żarliwym sercem, nie spuszczał przy tym nigdy z pola widzenia konkretnej rzeczywistości. Widać to zwłaszcza w jego pracach, publikowanych w redagowanej przez niego serii „Botschaft und Lehre” oraz w jego głównym dziele lat sześćdziesiątych pt. „Katechese als Dienst am Glauben” (1960). Te same właściwości można również zauważyć w jego ostatniej książce pt. „Religiöse Erziehung heute” (Wychowanie religijne dzisiaj), stanowiące w pewnym sensie ukoronowanie wszystkich dotychczasowych prac.

Jak sam autor zaznacza we wstępie, dzieło to jest rezultatem jego 40 letniej pracy katechetycznej i wychowawczej, przedstawia ono owoce jego przemyśleń na polu katechezy i wychowania religijnego, ale zawsze w powiązaniu i w odniesieniu do praktyki. Nie jest ono dziełem czysto teoretycznym, ani naukowym, jakkolwiek nie brak w nim pogłębionej refleksji, opartej na współczesnej wiedzy teologicznej, psychologicznej i pedagogicznej. Pragnie on w nim przyjść z pomocą tym wszystkim, którzy zajmują się religijnym wychowaniem młodego pokolenia, a więc rodzicom, katechetom, duszpasterzom itp. Autor unika języka naukowego, stara się przemawiać w sposób prosty, jasny i zrozumiały, do minimum ogranicza aparat naukowy, pragnie aby treść jego książki była również zrozumiała dla niefachowców.

Książka składa się z trzech zasadniczych części, przy czym objętościowo są one bardzo zróżnicowane. Pierwsze dwie części, bardzo krótkie, mają raczej charakter teoretyczny i stanowią rodzaj wprowadzenia. Pierwsza część zawiera analizę i diagnozę aktualnej sytuacji w zakresie życia religijnego. Szczególnie interesujące są rozważania autora dotyczące przyczyn zaniku życia religijnego we współczesnym świecie. Drugą część można by nazwać podstawami teologicznymi dla chrześcijańskiego wychowania. Autor wyjaśnia najpierw, co to jest wychowanie (posługuje się terminem „Bildung”), co stanowi jego istotną treść, a następnie skupia się na omówieniu celu wychowania religijnego. Jest nim kształtowanie wychowanka na obraz Boga, który to obraz osiągnął swe najpełniejsze i najdoskonalsze urzeczywistnienie w osobie Jezusa Chrystusa. Cechuje więc tę książkę głęboki chrystocentryzm. Trzecia część, najobszerniejsza (licząca ponad 200 stron), ma charakter wybitnie praktyczny i przedstawia metodyczne zasady, które powinny przenikać i inspirować cały proces wychowania religijnego, począwszy od małego dziecka, a skończywszy na człowieku dorosłym. Dla wychowawców praktyków jest to najwartościowsza część książki. Autor porusza tu następujące zagadnienia: najpierw mówi o tych, którzy są odpowiedzialni za wychowanie religijne młodego pokolenia, poczynając od rodziców a kończąc na katechetach, następnie przedstawia poszczególne dziedziny wychowania religijnego: wychowanie wiary, wychowanie do modlitwy, wychowanie sumienia, wychowanie do uczestnictwa we Mszy św. i w odniesieniu do innych sakramentów świętych, ostatni zaś rozdział poświęca kształtowaniu i rozwijaniu zdrowego nabożeństwa do N.M. Panny.

Autor w swych rozważaniach stara się unikać pewnej dwutorowości, która cechowała większość dotychczasowych rozpraw na temat wychowania religijnego, mianowicie traktowania tego tematu w oderwaniu od całokształtu procesu wychowania i życia człowieka. G. Hansemann stwierdza, że „religijne życie, które nie jest głęboko zakorzenione w całokształcie procesu rozwojowego osobowości człowieka i które u człowieka dorosłego nie stanowi części składowej jego osobowości”, jest chybione (s. 18). Czytając tę książkę odnosi się niejednokrotnie wrażenie, że autor dał nam w niej „summe” wychowania chrześcijańskiego, której dotychczas było brak. Autor nazwał swą książkę — „Wychowanie religijne dzisiaj”, wydaje się jednak, iż słuszniejszy byłby tytuł — „Wychowanie chrześcijańskie dzisiaj”, ponieważ mówi w niej nie tyle o wychowaniu religijnym jako takim, ile raczej o wychowaniu ściśle chrześcijańskim.

Książka G. Hansemann'a powstała na gruncie austriackim, uwzględnia z konieczności tamtejszą sytuację w dziedzinie wychowania chrześcijańskiego, jego organizację i strukturę oraz pewne doświadczenia tam wypracowane. Ponieważ nauka religii odbywa się w Austrii na terenie szkoły, odnajdujemy w książce Hansemann'a odniesienia do katechezy szkolnej. Nie są to jednak bardzo liczne przypadki. Zdecydowana atoll większość rozważań autora ma charakter ogólny, dające się przenieść również na inne tereny.

Książka G. Hansemann'a zasługuje z całą pewnością na dużą uwagę. Ze względu na swe wysokie walory pedagogiczne i literackie może ona stanowić przeogromną pomoc dla wszystkich, którym chrześcijańskie wychowanie młodego pokolenia leży głęboko na sercu. Li-

nia wychowania chrześcijańskiego reprezentowana przez autora jest możliwa do zaakceptowania i przyjęcia także u nas.

Roman Murawski